

BOGANMELDELSER

HARALD WESTERGAARD: *Scope and Method of Statistics.* Quarterly Publications of the American Statistical Association. September 1916.

Denne Afhandling fylder med de amerikanske Statistikers „introduction“ og „comments“ mer end Halvdelen af et af „Statistical Association“s fire aarlige Hefter. Saa megen Plads giver man kun en Forfatter, man skatter højt. Og saaledes afgiver alene den Maade, hvorpaa Afhandlingen fremkommer, et nyt Bevis paa den højagtede Stilling, Professor Westergaard indtager i den internationale statistiske Videnskab. Men mere end ved disse ydre Ting maa dog Afhandlingen fange Opmærksomheden, fordi den i sammentrængt Form giver Westergaards: „Statistikens Teori“ eller vel i hvert Fald de Grundtræk af den, som dens Forf. overfor den engelsk-talende statistiske Verden, paa hvis Sprog hans Bøger ikke er oversat, selv mener at ville fremhæve som de mest karakteristiske, de værdifuldeste. Det er under dette Synspunkt, det falder naturligst at læse Afhandlingen, og under dette Synspunkt faar den en lige saa stor Interesse for den, der kender Forf.'s større Værker, som for den, der maaske her for første Gang stifter Bekendtskab med den Westergaardske Teori.

Det er da saa meget naturligere at benytte Lejligheden til at knytte et Par Bemærkninger til dette Kraftuddrag af

BOGANMELDELSER

HARALD WESTERGAARD: *Scope and Method of Statistics.* Quarterly Publications of the American Statistical Association. September 1916.

Denne Afhandling fylder med de amerikanske Statistikers „introduction“ og „comments“ mer end Halvdelen af et af „Statistical Association“s fire aarlige Hefter. Saa megen Plads giver man kun en Forfatter, man skatter højt. Og saaledes afgiver alene den Maade, hvorpaa Afhandlingen fremkommer, et nyt Bevis paa den højagtede Stilling, Professor Westergaard indtager i den internationale statistiske Videnskab. Men mere end ved disse ydre Ting maa dog Afhandlingen fange Opmærksomheden, fordi den i sammentrængt Form giver Westergaards: „Statistikens Teori“ eller vel i hvert Fald de Grundtræk af den, som dens Forf. overfor den engelsk-talende statistiske Verden, paa hvis Sprog hans Bøger ikke er oversat, selv mener at ville fremhæve som de mest karakteristiske, de værdifuldeste. Det er under dette Synspunkt, det falder naturligst at læse Afhandlingen, og under dette Synspunkt faar den en lige saa stor Interesse for den, der kender Forf.'s større Værker, som for den, der maaske her for første Gang stifter Bekendtskab med den Westergaardske Teori.

Det er da saa meget naturligere at benytte Lejligheden til at knytte et Par Bemærkninger til dette Kraftuddrag af

„Statistikens Teori“, som Nationaløkonomisk Tidsskrift skylder sine Læsere en Omtale af den i Fjor udkomne 2den Udgave af Bogen ud fra det Synspunkt, Forf. udtrykkelig angiver¹⁾ at have anlagt ved Udarbejdelsen af sin Bog, nemlig det økonomiske. Forholdet var dengang det; at dalevende Raadsformand Dr. phil. Gram henvendte sig til mig og bad om at maatte anmelde Bogen her i Tidsskriftet, ogsaa for at imødegaa de Angreb, der var blevne rettede imod den²⁾. Anmeldelsen findes trykt i Aargang 1915, Side 600. Men trods de meget hæderlige Bestræbelser, den udmærkede Matematiker aabenbart havde gjort sig for ikke at anlægge et særlig matematisk Synspunkt, var det ikke lykkedes ham. Han var selv klar derover og vilde sikkert ikke have taget en anden Anmelder det ilde op, om der til Supplering af hans Anmeldelse var fremkommet nogle Bemærkninger fra et noget andet Synspunkt. Og det vilde ogsaa være sket tidligere, om ikke dette som saa mange andre gode Forsætter var gaaet tilbunds i disse Tidens urolige Ardejdsforhold.

Men da nu den foreliggende Afhandling i det amerikanske Tidsskrift kom, syntes Anledningen til at komme tilbage til Sagen uimodstaaelig. Her gaves jo den bedst tænkelige Hjælp til Klaring af, hvori den Westergaardske Teoris Styrke bestaar, hvad det er, der har bragt dens Forfatters Navn over Verden. Det kan straks siges, at det ikke er nogen særlig abstrakt Metode, ikke Konstruktionen af nogen Formel. Tværtimod faar man gennem denne Afhandling — mere end gennem Bogen — nærmest et Indtryk af Forfs. Uvilje mod Formler. Hans Statistikens Teori vikler sig ud af Kendsgemningernes Favn, begynder med al Statistiks Begyndelse: Iagttagelserne. Det er gennem en

¹⁾ Statistikens Teori, 2den Udg., S. 421.

²⁾ Dr. polit K. A. Wieth-Knudsen: Hovedprinciper i Statistikens Teori og Teknik. — Fuldmægtig, mag. scient. N. R. Jørgensen: Statistikens Teori, begge offentliggjort i „Dansk Assurance“, Oktbr. 1915.

Undersøgelse af Iagttagelserne, Forf. skaber sine Metoder, det er gennem en stadig Prøve af Iagttagelserne at han udvikler dem og forvisser sig om, at de vedblivende holder Stik. Dette er vistnok den Westergaardske Teoris særlige videnskabelige Betydning, det hvori den adskiller sig fra de fleste andre. Og det er utvivlsomt for den økonomiske og sociale Statistik et uvurderligt Gode, saavist som det jo paa Forhaand ingenlunde er givet, at den talmæssige Behandling af økonomiske og sociale Fænomener lader sig foretage ud fra de Antagelser, der ligger til Grund for Konstruktionen af Formler til Behandling af fysiske eller astronomiske eller andre saadanne Erfaringer. Det er da af største Betydning at stille Erfaringerne forrest, at undersøge dem og lade dem selv angive Metoder til deres Tydning. Men dette stadige Arbejde med Erfaringerne bringer foruden Sikkerheden for Metodernes Brugbarhed tillige et saadant indgaaende Kendskab til det tilgrundliggende Materiale, at „Statistikens Teori“ foruden at give statistiske Metoder og Teorier tillige giver et dybtgaaende, rent praktisk Kendskab til en stor Mængde økonomiske og sociale Forhold. Derved skabes et Sammenspil, som er af meget stor Værdi for den, der skal behandle Tal, og i dette Sammenspil ligger, forekommer det mig, det andet store Karakteristikon ved den Westergaardske Arbejdsmetode, det, hvori dens særlige pædagogiske Betydning består.

Nu skal det villigt indrømmes, at denne Form for Statistikens Teori naturligvis ogsaa frembyder Vanskeligheder, navnlig for Begyndere, der føler sig skræmt af Stoffets store Mangfoldighed, og som vel vilde foretrække færre, almindelige Metoder fremfor denne Frodighed, der stiller ganske anderledes Krav til Læserens eller Elevens sunde Sans fra Tilfælde til Tilfælde. Og selv for den, der ikke for første Gang kommer til denne Bog, kan det jo nok undertiden knibe lidt med at holde fast ved de store Linier, de anvendte Principer i deres Renhed. Det er vel ogsaa

derfor man med saa stor Glæde læser denne Afhandling, fordi man her for første Gang fra Forfatterens egen Haand faar disse Hovedlinier trukket op. Og det slaar da en, med hvilken Styrke denne Teori hævder Værdien af Iagttagelserne, hvorledes den gentager, at det først og sidst gælder om aldrig at slippe Iagttagelserne af Syne, aldrig lade sig føre vild af Regneri og Formler men blive staaende paa de foreliggende Erfaringers sikre Grund. Hermed hænger det jo ogsaa sammen, at Forf. vist ikke gerne indrømmer, at der skulde gives noget som helst Materiale, som ikke ved omhyggelig Behandling kan fravristes en eller anden Viden af Værdi. Selv tilsyneladende unøjagtige Oplysninger skal man ikke kaste Vrag paa, „for it can easily be shown that even extremely incorrect data may under certain circumstances allow of perfectly safe conclusions“. Saavidt kan det utrættelige Arbejde med Iagttagelserne føre, herude, hvor ingen Formler længere duer; her kan den indsigtfulde og forsigtige Statistiker med Anvendelse af simple, prøvede Kriterier og almindelig sund Sans endnu finde Guldkorn. Det er vel Betragtninger som disse, der har bragt Forf. til om sin „beregnete Tilfældes Metode“ at bruge en saa malende Vending som den, at den fører os et Spadestik dybere — det er Jorden og ingen lette Abstraktioner vi arbejder med.

Det synes mig derfor med fuld Ret, at Forf. i den amerikanske Afhandling ret indgaaende viser sin Arbejdsmetode i Eksemplet med de førstefødte Børns ringere Kvalitet¹⁾, fordi han næppe nogensteds er naaet højere i skarp-sindig og realistisk Behandling af et statistisk Problem og fordi hans Metodes Værdi — men ogsaa de store Krav, den stiller — her lægger sig saa aabenlyst for Dagen. Men disse store Krav til Taalmodighed, Træning, sund Sans og Uvilje mod alle opsigtsvækkende, uholdbare Konstruktioner er det jo ikke altid lige nemt at tilfredsstille, og

¹⁾ Statistikkens Teori, 2den Udgave, Side 407.

det kan da hænde, at det glipper for en og anden, der saa giver Metoden Skylden.

Men dette er blot den gamle Historie om igen om det Sværd, Alexander Magnus, ifølge Oldfux' Fremstilling, laante Nabochodonoser for at ogsaa han skulde „hugge Hovedet af den største engelske Tyr med eet Hug“. Det kunde han imidlertid ikke. „Nabochodonoser blev derover vreed og sagde: Das ist ja die rechte Sabel nicht, Hr. General. Hvortil Alexander svarede: Jeg laante Eders Keyserlige Majestæt min Sabel, men ikke mine Arme“.

Dog — for at tale mindre spøgefuldt — der er jo i en Videnskab som Statistiken, hvor Teori og Praxis er uløseligt forbundne, baade de store Bedrifter og det beskednere Arbejde, der er Dagens og Vejens. Men for det alt har „Statistikens Teori“ med sin Lære og sit Initiativ været vejledende og banebrydende. Den amerikanske Afhandlings Fremkomst er et Vidnesbyrd om, at Forstaaelsen heraf er i stadig Vækst Verden over — et glædeligt Vidnesbyrd for enhver, der føler sig i Taknemlighedsgæld til Bogen og dens Forfatter.

E. C.

WILHELM KEILHAU. Grundrentelæren. 314 Sider. Aschehoug, Christiania 1916.

I den moderne Teori indtager Normændene en fremragende Plads; i Forhold til Landets Størrelse har de bidraget lige saa meget som Amerikanerne, som i vor Tid endog har taget Førerstillingen fra Østrigerne. Tyskerne er staaet i Stampe; lige saa meget de i den økonomiske Historie har præsteret ved deres Detailundersøgelser, lige saa meget de som systematiserende Lærebogsforfattere er fortræffelige, lige saa lidt har de nu Værdi for Teorien, fordi de staar tilbage i Originalitet og stræng Logik. Deres nuværende Fjender, Englænderne, der med Mesteren Marshall